

Netikäs

Mediasivistysmateriaali osa 5/6

5. Identiteetti, roolit
ja vaikuttaminen

Identiteettiä voi rakentaa somessa

Tykkääjä,
kommentoija,
kuvaaaja, trolli –
mikä on sinun
someroolisi?

Eero, 79 vuotta:

“Verkossa pyrin
keskustelemaan
kulttuurista ystäväieni kanssa.”

Mediasivistys – elinikäinen matka netin taitajaksi

Luin blogikirjoituksen eläkeläisen arjen haasteista ja kirjoitin kommenttikenttään pohtineeni samoja asioita. Tytär kertoi keskustelleensa netissä kaupunginjohtajan kanssa liikennevalojen uusimisesta. Ihmettelen, millaisia kuvia nuoret sinne Instaan laittavat itsestään.

Internetissä ja sosiaalisessa mediassa voit toimia ja käyttäytyä monin tavoin. Voit olla lukija, kuvien jakaja, tykkääjä, bloggaaja, markkinoija, keskustelija tai vaikka mielipidevaikuttaja. Voit tuoda esiin erilaisia puolia itsestäsi kertomuksilla, valokuvilla, videoilla ja kommentteilla.

Tällä kertaa pohditaan identiteettiä ja rooleja sosiaalisessa mediassa ja netissä. Lisäksi tarkastellaan vaikuttamismahdollisuuksia verkossa. Miten tämän päivän media-maailmassa voi olla ja osallistua?

Mediasivistysmateriaali on osa Eläkelitto ry:n ja EHYT ry:n yhteisen LähiVerkko-projektin materiaali-tuotantoa. Materiaali on tehty yhteistyössä seuraavien toimijoiden kanssa: Vanhustyön keskusliitto (VTKL) SeniorSurf, SenioriVerkko-hanke, ENTER ry, Seniorien ATK-yhdistys Savonetti ry, EHYT ry:n Arpa-projekti ja Mediakasvatusseura ry. Tämän materiaalin tekoon on saatu tukea RAY:lta. LähiVerkko-projekti kiittää mukana olleita muita tahoja ja ikäihmisiä, erityisesti Päivi Rasia (Lapin yliopisto) ja Anna-Maija Muro-maata kommentoinnista ja sisällön kehittämisestä.

Teksti: Ida-Maria Pankka

Oikoluku ja sisällöntarkistus: Eija Kalliala

Graafinen suunnittelu: Salla Vasenius

Ilmestymisvuosi: 2016

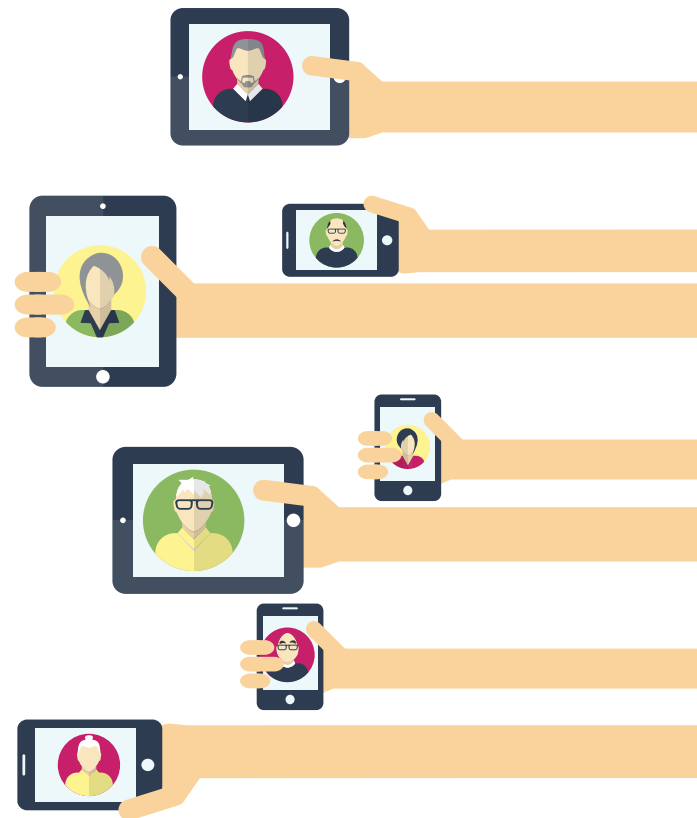
www.netikas.fi

Mitkä ihmeen identiteetti, roolit ja vaikuttaminen?

Identiteetillä tarkoitetaan ihmisen käsitystä itsestään suhteessa toisiin ihmisiin ja ryhmiin. Kuka minä olen? Millainen minä olen? Mihin minä kuulun? Identiteetti muuttuu ajan ja tapahtumien saatossa. Minä 37-vuotiaana oli identiteetiltään eri henkilö kuin minä 70-vuotiaana. Valitsemme tiedostamatta ja tiedostaen erilaisia rooleja eri tilanteissa. Osa rooleista nousee iästä, yhteiskunnallisesta statuksesta tai harrastuksista. Roolit ovat tapamme toimia, mutta myös keino suojata itseämme. Identiteetti ja roolit ovat tärkeitä, kun vaikutamme asioihin arjen pienillä valinnoilla ja teoilla.

Yhteiskunnallisesti tai paikallisesti vaikuttaminen on meistä joillekin osa elämää. Netissä vaikuttaminen on monimuotoista ja houkuttelee mukaan sellaisiakin, jotka ehkä muuten eivät ole aktiivisia kansalaisvaikuttajia.

15%

65–74-vuotiaista kirjoittaa internetiin muita viestejä kuin sähköposteja.

3%

65–74-vuotiaista on kirjoittanut jollekin internet-sivulle yhteiskunnallisia tai poliittisia mielipiteitä.

5

kertaa enemmän lukijoita tavoittaa twiitti, jossa on kuva, verrattuna vain tekstiä sisältävään Twitter-viestiin.

Lähteet: Tilastokeskus: Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimus 2015. Tweets with photos drive much higher engagement across all metrics [research]. Social Times. 17.1.2014

Identiteetti verkossa

Meidät tunnetaan ulkonäöstämme, tavastamme puhua ja toimia. Meidän identiteettimme heijastuu meistä. Identiteettiä voi määrittää synnyinpaikka, opiskelu, ammatti, perhe, asuinpaikka tai vaikka kulttuuri. Identiteetti muuttuu eliniän aikana eri vaiheissa, tilanteissa ja tapahtumissa. Miten se liittyy tämän päivän mediamaailmaan?

Ensinnäkin identiteetti vaikuttaa siihen, kuinka ihminen toimii nykyisessä mediamaailmassa. Toiseksi voit rakentaa identiteettiäsi verkossa kertomalla tietynlaisia tarinoita elämästäsi tai vaikka julkaisemalla tietynlaisia kuvia. Kolmanneksi, verkossa kuva sinusta muodostuu kaikesta siitä, mitä siellä teet. Henkilöt, joiden kanssa juttelet tai toimit, eivät ehkä ole sinulle entuudestaan tuttuja,

eivätkä he tiedä, millainen olet. Tykkäyksistä, kommenteista, kirjoituksistasi, jakamistasi kuvista ja jutuista muodostuu kuva sinusta muille käyttäjille ja samalla ne rakentavat identiteettiäsi edelleen.

Verkkoidentiteettisi voi olla erilainen kuin se, millaisena sinut muualla tunnetaan. Uudessa mediamaailmassa voit antaa itsestäsi sellaisen kuvan kuin haluat. Verkko antaa mahdollisuuden hiljaiselle olla puhelias ja ujolle olla rohkea. Toisaalta verkossa joku voi esittää tarkoituksella tietynlaisen, myös valheellisen, kuvan itsestään. Tärkeätä on tunnistaa oma identiteetti verkossa ja tiedostaa sen totuudenmukaisuus sekä muuttuminen.

Vaikuttaminen verkossa

Roolit auttavat vaikuttamaan verkossa. Jos oma paikkakunta ja sen historia kiinnostavat sinua, voit aktiivisesti jakaa tietoa, keskustella ja ottaa kantaa niihin liittyviin asioihin. Pelkällä tykkämisellä ei välttämättä muuteta asioita. Sen sijaan blogikirjoittaminen, oman paikkakunnan Facebook-ryhmän ylläpitäminen tai aktiivinen twiittaaminen alueen tapahtumista ja tiedoista luovat yhteisöllisyyttä ja elävyyttä myös verkon ulkopuolelle.

Sosiaalinen media on muuttanut tapoja kommunikoida erilaisten tahojen ja ihmisten kanssa. Tavallisen ihmisen on entistä helpompaa ja nopeampaa edistää jotain asiaa. Sosiaalisessa mediassa on vaikutettu uusiin lakialoitteisiin, koulujen lakkauttamiseen ja paikallisten tapahtumien järjestämiseen. Sosiaalinen media on myös tuottanut erilaisia ilmiöitä ja nopeita auttamisratkaisuja. Lasten sairaalan rakentaminen sai pontta ja tukea somessa, Ravintolapäivästä on tullut maailmanlaajuinen tapahtuma ja kodittomille on kerätty talvivaatteita sekä majoituspaikkoja.

Miten päästä alkuun?

Vaikuttaminen verkossa voi lähteä yhdestä ajatuksesta. Idean lentoonlähtö vaatii työtä, mutta sosiaalinen media vie sanaa nopeasti eteenpäin. Vaikuttaminen verkossa voi olla näkyvää tai piiloteltua. Muutamalla asialla pääsee näkyvässä vaikuttamisessa vauhtiin:

- 1) antamalla itse julkisesti kasvot asialle.
- 2) toimimalla aktiivisesti sosiaalisen median eri palveluissa.
- 3) antamalla ihmisille mahdollisuus osallistua ja toimia.
- 4) hyödyntämällä kuvia ja liikkuvaa kuvaa asian esiin nostamisessa.

Sosiaalisen median rooleja:

Roolit verkossa

Teknologian käyttäjällä ja sosiaalisessa mediassa toimijalla voi olla monia rooleja. Voit hoitaa pankkiasioita netissä tai kuvata kännykällä videoita juhlista. Videoiden tekijänä sinulla voi olla monta roolia samanaikaisesti: muistojen tallentaja, ohjaaja, kuvaaja tai vaikka dokumentaristi. Teknologian käyttötarkoitus tuo mukanaan roolin, jossa toimii. Harvemmin sitä kuitenkaan huomaa. Teknologiaa ja erityisesti tietotekniikkaa käytetään ajattelematta eri rooleja sen tarkemmin. Käyttö paljastaa kuitenkin meistä ihmisistä enemmän: osan meidän identiteetistämme (millaisia olemme) ja rooleistamme (millaisia asioita teemme ja miten).

Roolit saavat eri merkityksen sosiaalisessa mediassa, jossa roolit kuvaavat ihmisten some-toimintaa. Esimerkiksi tykkääjä on yksi rooli. Tykkääjä on henkilö, joka painaa tykkää-painiketta eri tilanteissa. Hän ei välttämättä kommentoi tai jaa muille käyttäjille materiaaleja, mutta hän kertoo nähneensä ja lukeneensa jutun painamalla tykkää-nappia. Sen sijaan kommentoija kirjoittaa jotain asiasta, joka on herättänyt hänessä tunteita. Jakaja haluaa kertoa muille asioista, jotka kiinnostavat tai ovat hänen mielestään tärkeitä.

Kuvat ja videot merkitysten välittäjänä

Kerromme itsestämme ja kiinnostuksemme kohteista monin tavoin sosiaalisessa mediassa. Valokuvat ja lyhyet videopätkät ovat nopeasti nousseet keinoiksi kertoa elämästä, havainnoista, löydöistä ja tapahtumista. Kirjahyllyn valokuvakansioiden sijaan kuvia tallennetaan pilvipalveluihin tai jaetaan sosiaalisessa mediassa. Kuvilla ja videoilla on niiden myötä yhä suurempi merkitys siinä, mitä meistä välittyy muille netin käyttäjille. Yhä useammat kuvaavat ja heistä suuri osa myös jakaa kuviaan muille. Kuvat erottuvat ja muistetaan. Ne saavat herkästi tykkäyksiä ja kommentteja sosiaalisessa mediassa. Joissain sosiaalisen median palveluissa kuvallinen päivitys näkyy muille käyttäjille paremmin kuin pelkkä teksti.

Valokuvien rinnalle ovat nousseet videot ja suorat lähetykset. Videoita katsotaan yhä enemmän. Niistä saa ohjeita, viihdettä, opetusta sekä uusia tietoja ja taitoja. Videoiden tekeminen on yhtä helppoa kuin kuvaaminen. Kuva vanhukselle tuodusta lounaasta sai vuonna 2015 aikaan sosiaalisessa mediassa kohun siitä, millaista ruokaa kotipalvelut toimittavat koteihin. Lopulta paljastui, että annos oli haettu Stockmannin noutopisteestä. Vaikka kuva oli tekaistu, se sai aikaan vilkkaan keskustelun hyvästä vanhuudesta ja ruuan roolista siinä. Kuviin voi piilottaa myös symbolisia viestejä. Niillä on iso merkitys, kun halutaan vaikuttaa ihmisiin. Niihin kannattaa kiinnittää huomioita katsojana ja kuvaajana. Mitä kuvassa välitetään ja kenelle?

Minä verkossa seikkailijana

Internetissä seikkailija törmää vaikka mihin. Siellä on monenlaisia aiheita ja erilaisia tapoja käsitellä asioita, keskustelujen taso vaihtelee ja kaiken ympäröi ”ajasta ja paikasta vapaa” -ajattelu. Aluksi kannattaa olla utelias, katsella ja kuunnella, ja vähitellen löytää oma tapaansa toimia. Kun omat kiinnostuksen kohteet ja aiheet löytyvät jostain sosiaalisen median palvelusta, niin siellä voi uskaltaa myös itse toimia.

Ei kannata ottaa suurta stressiä siitä, miten toimii verkossa. Kunhan ei hätiköi ja suutu, pärjää mainiosti. Kuitenkin ajoittain on hyvä pohtia, millaisia omat teot ovat. Mitä tykkää ja mitä kommentoi? Miten juttelee muiden kanssa? Onko kannustava ja iloinen vai negatiivinen ja kritisoiva? Kun miettii hetken omaa käytöstä ja toimintaa huomaa, millaisen vaikutelman itsestään antaa muille sosiaalisessa mediassa.

Monet pohtivat, mitä uskaltaa paljastaa itsestään verkossa? Aina kannattaa olla varovainen, mutta myös liika varovaisuus voi vaikuttaa siihen, miten muut sinuun suhtautuvat. Sosiaaliseen mediaan kuuluu avoimuus, mutta jos sitä vierastaa, niin

kannattaa muistaa, että voi olla avoin vaikka vain läheisimmille ystäville verkossa. Jos haluaa paljastaa hieman itsestään, sen voi tehdä kuvalla hiihtolenkistä tai kiittämällä teatterikokemuksesta teatterin sivuilla julkisesti. Tällaisilla arkisilla pienillä teoilla ei paljasta itsestään kaikkea, mutta samalla avaa itselleen mahdollisuuden keskustella muiden kanssa, saada kannustusta ja kokeilla uutta.

Tässä palataan aiemmin puhuttuihin rooleihin. Miten toimin verkossa? Olenko lukija, kuvien jakaja, bloggaaja, kommentoija, markkinoija, keskustelija? Vaihtoehtoja on monia. Oma rooli kehittyy ja voi muuttua. Samanaikaisesti voi olla erilaisia rooleja: Facebookissa voi olla jakaja ja Twitterissä keskustelija. Rooleja ei tarvitse ottaa kirjaimellisesti, mutta kannattaa huomioda, että ne voivat selittää muiden somessa seikkailevien käytöstä ja suhtautumista sinuun.

Varmuutta omaan verkossa toimimiseen tuo nettietiketti, yhteiset pelisäännöt, joita kaikkien verkossa toimivien pitäisi noudattaa. Kohteliaalla ja asiallisella käytöksellä pääsee jo pitkälle.

Sanasto osa 5.

Seuraaja	katselee, kuuntelee ja lukee sisältöjä sosiaalisessa mediassa. Monet tutustuvat sosiaaliseen mediaan ja sen palveluihin seuraamalla. Sama henkilö voi olla seuraaja yhdessä palvelussa ja aktiivinen keskustelija toisessa.
Tykkääjä	painaa tykkäys-nappia sosiaalisen median päivityksissä. Hän tykkää ystäviensä kuvista, lehtien artikkeleista, jaetuista linkeistä. Tykkääjä ei välttämättä itse jaa tai julkaise mitään sosiaalisessa medias- sa. Moni sosiaaliseen mediaan vasta tutustuva on aluksi tykkääjä ennen kuin rohkaistuu tekemään muutakin.
Kommentoija	ilmaisee itseään sanoin sosiaalisessa mediassa. Hän kirjoittaa päivityksiä, kommentoi ihmisten jakamia asioita ja ottaa kantaa sanallisesti. Kommentoija muistaa ihmisten nimipäivät ja muut juhlapäivät. Hän eroaa keskustelijasta sillä, ettei käy pitkiä perusteltuja keskusteluja verkossa vaan kuittaa asian yhdellä kahdella lauseella.
Verkko- keskustelija	on kahdenlaisia, vapaasti keskustelevia ja apua ja tukea tarjoavia. Edelliset ottavat kantaa ja perustelevat näkemyksiään, jälkimmäiset kuuntelevat, tukevat ja keskustelevat apua tarvitsevien kanssa yleensä jonkin organisaation verkkopalvelussa.
Jakaja	jakaa kuvia, artikkeleita, linkkejä, videoita ja kaikkea mahdollista sosiaalisessa mediassa. Hän saattaa olla tiedonvälittäjä tai päivänpiristäjä.
Markkinoija	tuo aktiivisesti esiin tuotteita tai palveluita. Hän saattaa tehdä mainoksia eri somepalveluihin tai kertoa omista kokemuksistaan jonkin tuotteen käyttäjänä. Markkinoija voi olla myös yhdistyksen tai muun asian puolesta aktiivisesti puhuva henkilö. Markkinoijan ja keskustelijan erottaa siitä, että markkinoija haluaa sinun "ostavan" juuri hänen tuotteensa tai asiansa.
Mielipide- vaikuttaja	tavoittelee muutosta, josta kertovat hänen tviittinsä, bloggauksensa, videonsa ja muut päivityksensä. Hän ei välttämättä ole julkisuuden henkilö, hän voi kasvaa sellaiseksi. Häntä kuunnellaan ja seurataan, ja hänen kanssaan keskustellaan.
Kuvaaja	ilmaisee itseään valokuvin, videoin tai vaikka piirroksin. Hän suosii sosiaalisen median palveluja, jotka sallivat kuvien julkaisemisen.
Sisällöntuottaja	päivittää videoita, julkaisuja ja muita sisältöjä sosiaaliseen mediaan. Hän voi olla yksityishenkilö, palkattu työntekijä tai yhdistysaktiivi. Esimerkiksi yhdistyksessä sisällöntuottaja tuottaa tekstiä ja muuta materiaalia blogiin, Facebook-sivulle ja Twitter-tilille.
Ylläpitäjä	eli verkostotarhuri tai yhteisömanageri huolehtii ja vastaa yhdistyksen Facebook-sivusta ja sen sisäl- löistä. Hän vastaa sisältöjen asiallisuudesta ja laillisuudesta sekä siitä, että kohderyhmää kiinnostavaa sisältöä julkaistaan aktiivisesti. Ylläpitäjää tarvitaan esim. blogeissa, Facebook-sivuissa ja -ryhmissä, Twitter-tileissä ja YouTube-kanavalla. Ylläpitäjiä kannattaa olla useita.
Moderaattori/ Valvoja	seuraa jonkun tahon puolesta tiettyjä sosiaalisen median kanavia ja puuttuu tarvittaessa asiattomiin sisältöihin. Moderaattori voi esimerkiksi poistaa keskustelupalstalta kommentteja tai päivityksiä. Moderaattori on usein anonymi ja toimii niiden pelisääntöjen mukaan, jotka on kyseiseen paikkaan sovittu.
Trolli	on henkilö tai taho, joka tuottaa tarkoituksenmukaisesti väärää tietoa. ks. laajempi selitys Netikäs II: sanasto.

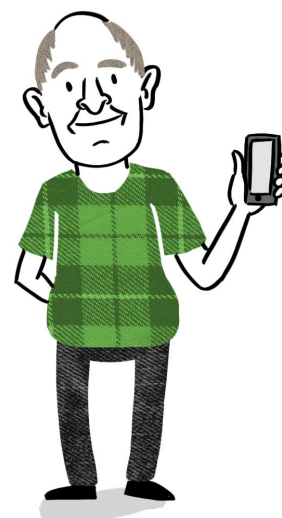
Netti ja sosiaalinen media antavat paljon virikkeitä moneen, moneen asiaan. Jaan tietenkin kuvia tapahtumista, luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä kaikesta, jonka luulen toisia kiinnostavan. Jaan linkkejä eri aiheista, jotka koskevat terveyttä, kauneutta, hyvinvointia ja mielen hyvinvointia sekä joskus kirjoja. Tykkään kirjoituksista ja keskustelen ihmisten kanssa käsitöistä, ruoasta, pula-ajasta ja yleismaailmallisista asioista. Ylläpidän muutamien järjestöjen ja yhteisöjen sivustoja, joissa tiedotan heidän toiminnastaan ja kutsun samalla ihmisiä järjestöjen ja yhteisöjen tapahtumiin.

Kaija, 70 vuotta

Aktiivisuudella verkossa en pyri poliittiseen vaikuttamiseen vaan keskustelemaan kulttuurista ystäväni ja median kanssa. Oma ja ystäväni lehmä on OJASSA. Jaan tietoa ja esittelen esimerkiksi Harrastajien kesäteatteria ja muita aikaansaannoksia. Olen Kuvakerho Roikan jäsen ja toimin useassa puheilmassa harrastavassa porukassa. Voisin laittaa tähän linkit pariin Youtubessa olevaan videoon. Toinen kertoo maaseutukylissä tapahtuvasta vapaaehtoistoiminnasta ja toinen runoistani.

Eero, 79 vuotta

Pohdittavaksi:

Tässä Netikkäässä on tarkasteltu identiteettiä, rooleja ja vaikuttamista. Pohdi, millainen olet tänään. Miten identiteettisi on muuttunut 20 vuodessa, 40 vuodessa tai 60 vuodessa? Millaisissa rooleissa olet itse toiminut tai haluaisit toimia? Millaisiin asioihin haluaisit vaikuttaa verkon kautta?

Tehtävän toteuttaminen ryhmässä: Miettikää yhdessä asia, johon haluaisitte vaikuttaa ryhmänä. Valittuanne yhden asian tehkää suunnitelma siitä, miten ryhmänä ja yksilöinä voisitte edistää asiaanne sosiaalisessa mediassa. Voitte hyödyntää tehtävässä tässä Netikkäässä esiteltyjä rooleja sekä Netikäs II: Sosiaalinen media -vihossa esiteltyjä sosiaalisen median palvelujen muotoja. Ja sitten vaikuttamaan!

Seuraavassa Netikkään numerossa aiheena on digitaalinen pelaaminen. Muista käydä netissä osoitteessa www.netikäs.fi. Sivuilta löytyy lisätietoa ja materiaaleja.

